

Ivan Fuček

MULIERIS DIGNITATEM — TEOLOŠKI NAGLASCII

Želimo li pod teološkim aspektom čitati i meditirati novo Apostolsko pismo pape Ivana Pavla II, koje počinje riječima »MULIERIS DIGNITATEM« (o dostojanstvu i pozivu žene), potrebno ga je, prije svega, smjestiti u mnogostruki povijesno-sociološki kontekst.*

U Katoličkoj crkvi to je Pismo smješteno UNUTAR dviju specifičnih okolnosti: dolazi kao kruna slavlj Marijine godine 1987/88, s nadnevkom njezina završetka, tj. s Blagdanom Velike Gospe, 15. kolovoza 1988; i na svoj način produbljuje raspravu Sinode biskupa o laicima u Crkvi od godine 1987: Papa dalje razgovara s biskupima, pita ih, sluša, razmišlja i odgovara, smještajući čitavu raspravu na temelj snažne biblijske vjere i čvrste teološke tradicije.

Gledano na *svjetskoj razini*, Pismo stiže u jeku razbuktanog feminizma, tj. izjednačenja žene s muškarcem na svim razinama socijalnog, kulturnog, ekonomskog i političkog života; u doba općeg odbacivanja svakog autoriteta, s naglašenim propadanjem institucije braka, privatizacije ljubavi, odbacivanja veličine žene i majke, a u crkvenoj zajednici sa zahtjevom da žena uđe u svećenički i biskupski red.

Stil Pisma nije se dao povući tim i takvim prilikama premda želi snažno reći svoju riječ upravo unutar iste situacije. Taj je stil posve nadahnut kršćanskom antropologijom i katoličkom teologijom, s tri osnovne dimenzije u tom predmetu: prvo, s dostojanstvom žene utemeljenim na Objavi, napose na prva tri poglavlja Knjige postanka; drugo, s naglašenim jedinstvom tjelesnog, duševnog i duhovnog u ženi, daleko od svake dvojstvenosti (dualizma), platonskog, neoplatonskog ili modernog kartezijskog; treće, s vrednovanjem dostojanstva tijela i tjelesnog, ženskosti i ženstvenosti: dimenzije koje nipošto nisu samo na biološkoj, psihološkoj ili sociološkoj osnovici nego i na teološkoj i duhovnoj. U svjetlu teologijske tradicije, napose teologije o krštenju, tijelo žene je prožeto duhovnim i milosnim, u stanovitom smislu spiritualizirano, što jednako vrijedi i za muško tijelo, daleko od čiste biologije.

Pozadina tog stila ima se potražiti u specifičnoj personalističkoj antropologiji pape Ivana Pavla II, izraženoj u njegovim spisima prije papinstva, kao i u mnogim enciklikama, pismima, porukama, govorima održanim po čitavom svijetu u ovih deset godina pontifikata. Ta je antropologija umnogome vrlo originalna, izrasla na stablu Božje riječi Starog i Novog zavjeta, napose na osobi Isusa Krista, »savršenoj Očevoj slici«, te na osobi Marije, nenadmašive djevice, žene i majke.

* Ova razmišljanja o apostolskom pismu *Mulieris dignitatem* (= M D) izrečena su u pet navrata na Vatikanskom radiju u studenom i prosincu 1988.

Koja je *sadržajna nakana* toga Pisma? Ona daje djelomičan odgovor na problematiku Sinode biskupa o laicima u Crkvi održane 1987. napose na pitanje o ženinu mjestu u Crkvi. U tom je smislu pismo *Mulieris dignitatem* anticipacija dokumenta o laicima, koji bi uskoro imao biti objelodanjen. Ali to je pismo i izražaj misli koje danomice sve više dozrijeva u Katoličkoj crkvi, naime, da je ženin položaj u kršćanskoj zajednici mnogo dublji i složeniji od onoga što nude neka žurna pragmatička rješenja, horizontalne, prizemno materijalizirane sociologije.

To su *razlozi* da pismo b ženi i njezinu pozivu u Crkvi i svijetu nije, moglo biti ni pravničko, ni moralizatorsko, ni psihologizirajuće, ni sociologizirajuće nego isključivo biblijsko-teologijsko, ali s odličnom hermeneutikom, smještenpm, velim, u ovu našu i za našu situaciju. Ono ne polazi s filozofijskih ili znanstvenih pretpostavki, nego s teologijskih: da se ne zadrži na nauku kao takvom, nego da side u praksu ženskog poziva i života, bilo u majčinstvu, bilo u djevičanstvu.

Takva impostacija tematike o ženi, sugerira pitanje: poznajemo li mi uopće ženu u svjetlu kršćanskog nauka? Da li je poznajemo dovoljno? Prvi put u povijesti Crkve jedan papinski dokumenat govori o ženi, o njezinu pozivu i poslanju na temelju prapočetka: »Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična« (Post 1,26), i »Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih« (Post 1,27). Poznajemo li, dakle, ženu u Božjoj namisli i njezinu pravom pozivu? Kad je opasnost da i kršćanski pogled na ženu postane odviše sociologiziran, Papa nam svraća pogled na objavljenu istinu o ženi. On nas poziva na razmišljanje i molitvu da bismo razumjeli otajstvo. Stoga se to pismo ne može jednostavno čitati kao svaki drugi tekst, treba ga čitati meditativno.

Valja reći da su i raspored i sistematičnost Pisma specifični, gotovo ženskog karaktera, pa i u tom vidu odudaraju od ostalih papinskih dokumenata. Sve je izrečeno jednostavno, s puno humanosti, topline i ljubavi. Ti i slični aspekti pisma treba da su nam pred očima želimo li ga pravo ocijeniti; bez sumnje, riječ je o jednom od najvažnijih i najuspješnijih dokumenata pape Ivana Pavla II.

Mulieris dignitatem ne daje nikakva praktična rješenja ni konkretne detaljne primjene, stoga može razočarati i čitatelje i novinare. Ali u vjeri Crkve otvara se oko i uho za dosada nečuvano tumačenje Božje poruke o ženi; to je nova slika, sasvim biblijska i kršćanska, s neprolaznim vrijednostima, ali potpuno utjelovljena u prilikama vremena. Mnoge vrijednosti: ljudska ljubav, djevičanstvo i čistoća, bračni život i rađanje dobivaju novo svjetlo u sučeljenju s likom Bogorodice.

Ontološki vidik dostojanstva žene

Ako je danas sociologija zabrinuta za *prava žene* u suvremenom društvu, stavivši u drugi plan prava i dužnosti majke; ako psihologija ističe značajke ženine psihe važne za razvoj kulture, zapostavivši iste prednosti unutar obitelji; ako biologija na svaki način nastoji osloboditi ženu zadatka rađanja, onda iz te, nazovimo je tako, »rock-muzike«, valja izaći u klasičnu glazbu o stvaranju čovjeka, i u njoj potražiti temeljnu glazbenu rečenicu, tj. *teorijsku istinu o ženi*.

Upravo teorijska istina o ženi tvori bitni sadržaj Apostolskog pisma pape Ivana Pavla II *Mulieris dignitatem* — o dostojanstvu žene. Teologijsko razmatranje o tom dostojanstvu, koje Papa izvodi na stotinu stranica Pisma, želi raspraviti pitanje: od čega se sastoji *bitnost* tog dostojanstva.

Je li, naime, dostojanstvo žene u izjednačenju s muškarcem u svim javnim civilnim i crkvenim službama, u jednakom odijevanju i ponašanju, u postizanju sportskih, znanstvenih i drugih titula? Ili, naprotiv, ne odbacivši ništa od rečenog, temelje ženina dostojanstva treba potražiti na neusporedivo *dubljim* izvorima? Prema Papinim riječima: »Dostojanstvo svakog čovjeka i poziv koji odgovara tome dostojanstvu imaju svoje konačno mjerilo u *jedinstvu (sjedinenju)* s Bogom« (MD 5). Kvaliteta tog jedinstva pomalo se otkriva tijekom Pisma.

»Jedinstvo« (sjedinenje) s Bogom zapravo je temeljna tvrdnja cjelokupnog Apostolskog pisma. Ista tvrdnja definira ljudsko biće gledano »odozgo«, s Božje perspektive. Trojedan Bog, i samo On, daje čovjeku *apsolutno, jedino ispravno i stvarno nepovredivo dostojanstvo*. Dva su osnovna vidika istog dostojanstva: ontološki i povijesni; ili drugim riječima, dostojanstvo ako izražava trajnost i ako je podložno promjenama. Oba vidika Papa obrazlaže na biblijskom opisu o stvaranju čovjeka, slu- \ živši se najnovijim rezultatima znanstvenog istraživanja Biblije.

Ovdje uzimamo samo prvi vidik, tj. govorimo o *ontološkom vidiku dostojanstva žene*. Taj se temelji na istini da je žena (kao i čovjek) stvorena na »sliku i priliku Božju« (Post 1,26). Kad se u Bibliji kaže za čovjeka da je »slika i prilika« samoga Boga, tada se to ne razumijeva samo alegorijski. U tim riječima prve objave o čovjeku treba potražiti sadržaj i ljudske *naravi* i ljudske *osobe*.

Narav se predaje rođenjem, počevši od istih praroditelja. Ontološki vidik te naravi kaže da ista narav u svim povijesnim promjenama ostaje uvijek ista, trajna i nepromjenljiva, a razlog je to, što je njezin »Original« — Trojedni Bog — u sebi nepromjenljiv, dok ona jest i ostaje »slika Boga«.

Ta je ljudska narav usidrena u onu stvarnost koju mi nazivamo *biti osoba*, subjekt, »ja« čovjeka. Bog je osobno biće, zato je i čovjek osobno biće. A »biti osoba« ne znači samo biti u sebi i za sebe, nego isto tako bitno znači »biti za druge«, kako nas je prije mnogo stoljeća točno naučio filozof Boecije, na kome grade i danas personalističko-dijaloški filozofi i teolozi, i sam Papa u Pismu o dostojanstvu žene; tek što Papa gleda sve u smislu trojstvene i kristologijsko-mariologijske teologije. Znači, čovjek je bitno u *odnosu* s drugim; znači, bitno je upravljen prema *zajedništvu*. Upravo ta dimenzija »biti u odnosu«, »biti u zajedništvu« podsjeća na Osobe u Bogu, na trojstveno zajedništvo.

U toj se točki Papi žuri, čini kao digresiju i odmah to primjenjuje na muža i ženu. Papa vidi da odnos ili recipročnost muža i žene pripada najunutranjijoj srži čovjekova stvorenog bitka. Recipročnost muž—žena izražaj je osnovne značajke ljudske egzistencije, koja je upravo sva u tom odnosu. Zato i kaže, da »čovječanstvo znači poziv na međusobno zajedništvo« (MD 7).

Ali, Papa se vraća natrag, biblijskim temeljima kršćanske *antropologije*, pa na njima razvija *tri* osnovna vidika ljudske i kršćanske egzistencije.

Prvo, čovjek je jedino stvorenje u svemiru koje Bog voli radi njega samoga. Kao besmrtno biće, čovjek *u sebi* nosi svoju svrhu pa zato nikada ne može postati ničije sredstvo izrabljivanja ni objekt sebičnog užitka.

Drugo, čovjek nije jednostavno činjenična danost, nego, jer je »slika Božja«, na putu je da se i ostvari »kao prilika« Božja. Drugim riječima, čovjek još nije ostvaren u etičkom ili moralnom redu, nego je na putu da se ostvari. To je njegov temeljni *zadatak* na Zemlji.

Treće, to ne znači »odijeliti se od drugih«. Čovjek se ne može ostvariti zatvarajući se u sebe, svoj egoizam, svoje probitke; naprotiv, on se ostvaruje jedino »iskrenim darivanjem sama sebe drugima« (MD 7), upravo to je na »sliku Božju«: u Trojednom Bogu Otac ništa ne zadržava za sebe što ne dariva Sinu.

Eto, tu smo u središtu kršćanskog dostojanstva, kreposti, svetosti. Temeljna je čovjekova kategorija, ako je »slika Božja«, darivati se u ljubavi. Ta je kategorija, predložena u Bibliji, savršeno ostvarena u Kristu Gospodinu i Majci Božjoj; kategorija u kojoj treba da se pronade svaka kršćanska žena i svaki kršćanski muž. Tu smo u srži kršćanskog poziva na svetost: totalno darivanje drugima i život potpuno za druge.

Nije li to ipak malo drukčije od samog socijalnog položaja žene, od samog skupljanja zvučnih titula i postizanja karijere? Ženino i muževo dostojanstvo, kao i svakog kršćanina, dostojanstvo u tom jedinstvu s Bogom, dostojanstvo kao sa svojim »Originalom« neizmjerljivo je veće!

Povijesni vidik dostojanstva žene

Papino pismo o dostojanstvu žene snažno je, kao nijedan dokument Učiteljstva dosada, naglasilo vidik *jednog ontološkog* dostojanstva žene s mužem; žena je a pari u svemu, u najdubljim i trajnim vrijednostima koje ljudsko biće nosi u sebi.

Pismo, dalje, razvija dimenziju ženine *povijesne* egzistencije. Nažalost, kao ni čovjek, nije uvijek ostala vjerna svom ontološkom dostojanstvu žene i majke. U njoj se nastanila trajna i *dramatična borba* (GS 13) između onoga što ona jest i što bi trebala da bude. Drama je majstorskom simbolikom opisana u prvom padu, koji zovemo »istočni grijeh«. Pa ako je Papa u prvom dijelu Pisma s radošću naglasio da je čovjekovo dostojanstvo *u jedinstvu* s Bogom, sada mora upozoriti na *povijesnu* činjenicu *prekida tog jedinstva s Bogom*.

Nije riječ, nažalost, samo o nekom *izvanjskom prekidu*, nego o *četverostrukom* lomu koji se dogodio u srži čovjekova bića: o lomu unutar *vlastitog 'ja'** gdje se strasti, osjećaji, volja bore protiv razuma, a taj protiv svjetla vjere; o lomu ljubavi i jedinstva između muža i žene, pa jedno nastupa protiv drugoga — »Žena koju si stavio uza me, ona mi je dala sa stabla, pa sam jeo« (Post 3,12); o lomu s bližnjim i zajednicom, što će se od Kaina do svršetka povijesti ostvarivati u zavisti, nepravdi, nasilju, ratu, te napokon o lomu između čovjeka i ostalih stvorenja, pa ili se stvorenja idoliziraju (progres, znanost, moda), ili zlorabe (nuklearna energija), ili se nesmiljeno uništavaju (na što ekolozi uzalud glasno upozoravaju i dramatično pitaju: hoćemo li preživjeti?).

Plan Božji grijehom je *izvrnut naglavce*. Umjesto darivanja sebe u nesebičnoj ljubavi, prvenstvo prisvaja sebično *gospodarenje* (dominaci-

ja) čovjeka nad ženom (Post 3,16; MD 9); umjesto jednakosti između muža i žene, nastaje tiranija muža nad ženom. To pak u korijenu razara ljubav, vjernost, stalnost braka (MD 10).

Prema Božjem planu, žena je ravnopravna mužu. Grijehom je svedena na *sredstvo* iskorištavanja i, još podlije, na *objekt* muževe naslade (MD 14). Žena i na socijalnom području postaje sluškinja i ropkinja. Sjetimo se primitivnih i viših civilizacija u kojima je žena osuđena na doživotni kućni zatvor; bilo da je riječ o haremima, bilo o sličnim tradicijama. Pošto je, dakle, Božji plan o mužu i ženi izvrnut naglavce, i muško-ženski odnosi, okrenuti naglavce, postadoše perverzni.

Ali Papino pismo ne ostaje u tom tamnom bezizlaznom hodniku. Svjetlo donosi Krist Gospodin jer vrijednosti okrenute naglavce stavlja u prvotni položaj. Krist zauvijek dokida *dominaciju* muža nad ženom i uspostavlja red *stvaranja*, točno kako ga je Otac zamislio i čovjek ostvario prije pada (MD 10). Dostojanstvo je žene obnovljeno u svojemu originalnom sjaju. Tu novu realnost Sveti Otac tumači znanstveno, služeći se evanđeoskim izvorima, a *tri* su bitna aspekta koja valja naglasiti.

Prvo, Isusov je stav prema ženi bez predrasuda (Samaritanka): bez trauma i opterećenosti ljudskim predajama (žena uhvaćena u preljubu); bez truna diskriminacije (pomislimo na žene koje su služile Isusu i apostolima). To je Isusov stav u njegovu ponašanju i učenju i u povijesnom životu i nakon uskrsnuća. Nije slučajnost, nego je *javna potvrda* vječnog Očeva plana o određenju žene i njezine jednakosti s mužem.

Drugo, Isus *zauvijek dokida* Mojsijevo dopuštenje dano »zbog tvrdoće čovjekova srca« (Mt 19,8) da se »s kojega god razloga« (Mt 19,3) smije ženi »dati otpusno pismo i otpustiti« je (Mt 19,7). Toj bijednoj pravničkoj predaji, skrojenoj prema čovjekovu egoizmu i prema njegovoj slabosti, Krist suprotstavlja temeljnu istinu iz teologije stvaranja: »Od početka ne bijaše tako« (Mt 19,8), pa natrag uspostavlja red stvaranja, unatoč svoj ljudskoj slabosti. Gospodin je jasan: »Tko otpusti svoju ženu pa se oženi drugom, čini preljub« (Mt 19,9), »I ako žena napusti svoga muža pa se uda za drugoga, čini preljub« (Mk 10,12). Prema Božjemu planu i Božjoj volji, muž i žena treba da su »jedno tijelo« (Mk 10,7), jer »što Bog — nerazrješivim vezom — združi, čovjek nema pravo rastaviti« (Mt 19,6; MD 2).

Treće, dokinuvši zauvijek pravo skrojeno prema ljudskoj slabosti, naime, da se smije otpustiti ženi, i uspostavivši red stvaranja, nužno nastaje između muža i žene *novost odnosa* u samim temeljima. U tu točku zahvaća Apostol naroda, Pavao, listom Efežanima (5,21–33). Papa se služi najnovijim egzegetskim rezultatima, pa ocrtava tu evanđeosku novost Pavlovom rečenicom: »Podložni budite jedni drugima u strahu Kristovu« (Ef 5,21). Ta se uzajamna podložnost iz temelja protivi prijašnjoj dominaciji muža nad ženom i diskriminaciji, izazvanoj grijehom. Uzajamna podložnost muža ženi i žene mužu priznaje punu ravnopravnost žene: žena više nije niti smije biti *sredstvo* ili *objekt*, nego je jednakoopravni subjekt. Toj evanđeoskoj novosti Sveti Pavao ništa ne oduzima ako u istoj rečenici muža zove »glavom žene, kao Krista Glavom Crkve« (Ef 5,25). Upravo to Pavlovo kristologijsko tumačenje, biti »glava« kao Krist, znači »dati sama sebe za ženu kao što Krist daje sama sebe za Crkvu«, a to je potpuno obratno od onoga što znači gospodariti nad že-

nom. U tom smislu Pavao kaže: »Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju...« (Ef 5,25; MD 24).

Eto, ta u sebi nenadmašiva evanđeoska *novost*, kojoj je izvor Krist kao »Glava Crkve«, treba da uđe u srce, ponašanje, da stvori novi kršćanski mentalitet o uzajamnom dostojanstvu između muža i žene.

Temeljne teologijske razlike između žene i muža

Nastavljam razmatranje o teologijskim naglascima Apostolskog pisma pape Ivana Pavla II *Mulieris dignitatem* — o dostojanstvu žene. Pismo je jedinstveno te vrste u povijesti Crkve i u povijesti papinskih dokumenata. Vrlo staloženo stilom i načinom, u sebi je revolucionarnog sadržaja na biblijskoj, teologijskoj i filozofijsko-personalističkoj razini. Papa i osobno zahvaća u biblijske tekstove, nastoji im iznaći nov dubok smisao za naše doba, a služi se svojom fenomenologijskom metodom i svojom personalističkom antropologijom.

On ženu vidi u središtu teologije stvaranja. Tamo opaža njezinu pravu egzistenciju, njezine vrijednosti, napose njezinu *ljubav* u potpunom darivanju same sebe, prema uzoru Nazaretske Djevice, Bogorodice i Majke našega Spasitelja Isusa Krista, koja je apsolutni ideal, jedinstveno ostvaren na našem planetu. Ulazeći duboko u temelje teologije stvaranja, a onda i otkupljenja, Papa se susreće s posljednjim nosivim *kriterijem* svega, a to je ljubav: ne neka banalna ljubav, nego ljubav u svom trinitarnom korijenu; ondje gdje u nepojmljivom dinamizmu Otac rađa Sina i sa Sinom daje Duha Svetoga. Tu Papa nalazi prototip i nosivi temelj prave ljudske ljubavi, nesebičnog ljudskog sebedarja.

Ako su novinari i, možemo reći, sva sredstva društvenog priopćavanja taj Papin dokumenat o dostojanstvu žene pozdravili i komentirali sa simpatijom, pače s poštovanjem, onda je to znak da je Papa pogodio u živac osjećajnosti moderna čovjeka, jer znamo, nažalost, da se isti mass-mediji redovito obaraju na ono što dolazi od Pape ili crkvenog Učiteljstva.

Zapravo, Pismo *Mulieris dignitatem* sadrži mnoge humanističko-teologijske kvalitete, koje se ne odnose samo na ženu nego jednako i na muža i na ljude uopće. Muž je izravno ili neizravno nazočan od početka do svršetka dokumenta, u svim tekstovima i tumačenjima, prema riječima pape Lava Velikog: »Kršćanine, upoznaj svoje dostojanstvo!« To se dostojanstvo zrcali u temeljnom zvanju žene i muža: ljubiti i nesebično se darivati u ljubavi. To se dostojanstvo zrcali i u posebnom zvanju na ženidbeni život: ljubiti i nesebično se darivati u ljubavi. To se dostojanstvo zrcali i u posebnom zvanju na posvećeni djevičanski život: ljubiti i nesebično se darivati u ljubavi. Tu smo u srži *jedinstva* čovjekova poziva da bude slika Trojstvenog Boga. Važno je naglasiti da to jedinstvo ne briše važne *razlike*, usađene u samu prirodu muža i žene (MD 16).

Ali govoreći o *razlikama*, i to samo o teologijski temeljnim razlikama između muža i žene, treba reći da nikakav pozitivno-pravni međunarodni ili državni program o »jednakim pravima« čovjeka i žene ne može biti valjan (MD 8) niti može riješiti problem ako nema pred očima te temeljne *teologijske* razlike. One nisu ni slučajne, ni akcidentalne, ni proizvoljne. Stvoritelj ih je usadio u samu čovjekovu narav.

Ipak, Papa o njima govori vrlo obazrivo i oprezno, s taktom i finoćom. Počinje sa ženom od koje na svijetu i u povijesti čovječanstva nema veće, tj. s Bogorodicom, Majkom našega Gospodina. Gledajući na nju, Papa ispituje dva temeljna oblika ženine egzistencije: žena kao majka i žena kao djevica. Ali i u tom aspektu Papina pisma treba, prije svega, promatrati ono što je *zajedničko*. Znači da Papa uvijek iznova silazi sve do biblijskih temelja, nad njima meditira, i ondje ponovno otkriva osnovno čovjekovo zvanje, čovjekov poziv, zadatak, čovjekovu misiju; ondje ponovno otkriva čovjeka u njegovu izvoru, tj. u nadilaženju sama sebe u nesebičnoj, sebedarnoj, apsolutnoj ljubavi, prema uzoru trojstvenog Boga.

Ista se sebedarna ljubav, po svojoj naravi, u braku otvara prema novom životu; prema životu djeteta, daru iste ljubavi muža i žene, u kome su Čni sudionici nepojmljiva otajstva vječnog rađanja koje se događa u samom Presvetom Trajstvu (MD 8). U istom procesu vječnog rađanja, ali isključivo na duhovni način, ima udioništvo svaki onaj koji je u djevičanstvu svoj »ja« isključivo darovao Božjemu »Ti«.

U bračnome životu »biti roditelj« više zahvaća ženu, većma je prožima, znatnije joj crpi i tjelesne i duševne snage. Žena neposredno »plaća« svoje majčinstvo, napose teškoćama nošenja i mukama rađanja djeteta, pa odgojem, sve do njegove adolescentne i zrele dobi. Ona brzo, spontano i neposredno postaje svjesna svojega majčinstva, dok muž, koji je ustvari izvan toga procesa rađanja novog života u ženinoj utrobi, tek pomalo postaje svjestan svojega očinstva i od nje uči biti otac.

Gledano s Božje perspektive, najveći događaj povijesti — silazak Boga u svijet i u našu povijest kroz stvarnost ljudskog tijela — dogodio se u ženi i kroz ženu. Marija se za tu jedinstvenu zadaću prikazala jedinstvenim »neka mi bude«. Zahvaljujući tom djevičansko-majčinskom »da«, Sin Božji može reći Vječnom Ocu: »Tijelo si mi pripratio. O Bože, evo dolazim vršiti tvoju vječnu volju« (Heb 10,7; MD 19). Dakle, najveći događaj u povijesti događa se u ženi, po ženi i preko žene.

Tu smo, eto, u srži najdubljih teologijskih, ne samo antropologijskih, razlika između žene i čovjeka. Žena ima apsolutni uzor, uzdignut iznad proroka, apostola, mučenika, pastira i učitelja, uzor u »apsolutnoj ženi« — Bogorodici, Djevici i Majci našega Gospodina Isusa Krista.

Drukčije je to, zar ne, od onog što propagiraju o ženi naša sredstva priopćavanja, velikim dijelom posve laicizirana! Razlike ženina dostojanstva zrcale se u ogledalu Bogorodice.

Žena kao svećenik u Kristovoj Crkvi: da ili ne?

Poganske su religije obilovale ženama-svećenicima. Današnji feminizam uporno traži ređenje žena za svećenike. S razlogom: ne dopušta se nikakva diskriminacija između muža i žene. Židovska je religija, naprotiv, branila ženi da ulazi u hramsku svetinju, ne zbog sociologijskih razloga podređenosti žene, nego iz biblijsko-teologijskih. Katolička crkva sada, kao nikada prije, izražava svoje puno poštovanje prema ženi, ali Pismom *Mulieris dignitatem* ponovno odbija mogućnost ređenja žena. Razlozi se temelje na Svetome pismu i Predaji Crkve, nauku Otačca, Učiteljstva i Teologa. Zarediti ženu za svećenicu: Crkva smatra da bi to značilo povrijediti ženu, zaniijekati njezin identitet i, njenu specifičnu ulogu u Crkvi i čovječanstvu, ne poznavati njezino posebno poslanje.

Koji je to njezin poziv, njezina uloga i njezino poslanje, a što se ne može spojiti s ministerijalnim svećeništvom? Žena, iako *jedna s mužem* kao »slika Božja«, s jednakom zadaćom, ljubavi u svijetu, *različita je* od muža ne samo u biološkoj i psihičkoj konstituciji, na čemu se temelje i neke različnosti služba u društvu, nego žena ima svoj specifičan poziv u Crkvi i svijetu, kao što i čovjek ima svoj specifičan poziv. Ti su pozivi *paralelni*, ali su *različiti*.

Žena je *predstavnicom Božjega naroda* u simbolici »zaručnice«. Eminentan predstavnik je Marija, koja predstavlja i Crkvu i cijelo čovječanstvo. Svećenik u tome smislu nije predstavnik Božjega naroda, nego je *član* Božjega naroda. A taj Božji narod predstavlja žena, ne muž. Muž koji je svećenik *predstavnik je Krista, Zaručnika Crkve* odnosno zaručnika Božjega naroda. Dakle, dvije zadaće, dva poslanja, dvije uloge: žena je predstavnicom Božjega naroda, čovjek kao član Božjega naroda — kršten i zaređen za ministerijalno svećeništvo — predstavnik je Krista Zaručnika. Te se dvije uloge ne smiju pomiješati, jer je Božji narod Zaručnica, znači ženskoga je, marijanskog karaktera; ona ne može u isto vrijeme predstavljati Zaručnicu i Krista Zaručnika.

Papa to razlaže na temelju Pavlova teksta Efežanima **5,25—32**: »Krist je zaručnik Crkve«, »Crkva je zaručnica Kristova« (MD 23). Ta simbolika označuje vezu koja postoji u otajstvu Saveza Boga s čovječanstvom. Ta veza Boga s čovječanstvom u otajstvu Saveza, s jedne strane, tvori temelj isključivo muškom svećeništvu, s druge strane, tvori temelj nezamjenljivom reprezentativnom poslanju žene u Crkvi i svijetu.

Pogledajmo malo izbližega to *reprezentativno poslanje žene* u Crkvi i svijetu. Pred Bogom i Kristom Zaručnikom sav svijet i sva Crkva (i ti i ja, i muško i žensko) jesmo u položaju »zaručnice«, tvorimo zajednicu koja simbolizira Zaručnicu. A to znači da *kvaliteta ženskosti* postaje *simbol* i Crkve i čovječanstva.

Eto nas u *srži* tog misterija. Sav je svijet i sva je Crkva u položaju zaručnice pred Kristom Zaručnikom. Nije to samo simbol, nego žena ulazi u *strukturu* Crkve na posve zaseban način: dapače, ulazi u *stvarnost otajstva-*, Saveza Boga (Krista) s Crkvom, s čovječanstvom. Taj savez i u Židova i u kršćana ima ženske oznake. Bog — kao u pripremi — sklapa Savez s Noom, Abrahamom, Mojsijem, da ga usavrši u Kristovoj Krvi. Ali iznenađuje činjenica da kao »partner« u Novom savezu nije više čovjek, nego *žena* »puna milosti«, Marija, premda je Savez kao takav hipostatsko sjedinjenje: Vječna Riječ uzima ljudsku narav u tijelu Marijinu. U tome je smislu Marija *majka* Saveza.

Ne ulazeći ovdje u bogatu patrističku baštinu o Mariji kao drugoj Evi kod Ireneja, o Mariji predstavnici Crkve kod Otaca *TV.* stoljeća, pa sve do protureforme, moramo reći da je s njome nažalost taj vidik u teologiji ostao prilično zaboravljen. Živući papa u svojim dokumentima ponovno otkriva *marijansku* i *žensku* dimenziju Crkve, što znači nanovo otkriti i osvijetliti *reprezentativno poslanje žene* u strukturi Crkve.

Crkva je marijanska jer se ona začinje, rađa i ostvaruje u Marijinom »fiat« — neka mi bude po riječi tvojoj. Isti Marijin »fiat« je »da« Novome savezu, koji se počinje ostvarivati u njezinu tijelu. Dajući svoje tijelo Kristu, daje ga Crkvi: u njoj se začinje i rađa Krist-svećenik i zemaljska Crkva, dok Marija svojim djevičanstvom predstavlja nebesku Crkvu.

Žena bi, prema tome, morala biti ponosna što je u Mariji Majci i Djevici postala »privilegirano mjesto« u kome sam Bog može i hoće da bude primljen u svijet. Štoviše, u tom se »privilegiranom mjestu« događa i *pomirenje* Boga s čovječanstvom. Tako je i svaka kršćanska žena, po svojoj senzibilnosti za Božje stvarnosti, »privilegirano mjesto« *pomirenje* čovječanstva s Bogom, ona u svojoj ljubavi približuje čovječanstvo Bogu.

Dakle, u smislu Saveza Boga s čovječanstvom žena je kao »družica« Marijina *predstavnica* čovječanstva. Iz tog čovječanstva biraju se pojedinci koji nisu obilježeni otajstvom biti Zaručnik ili biti Zaručnica, nego ih kao Isusove prijatelje Zaručnica (Crkva) *daje* na službu Zaručniku. Dakle, u ime Zaručnice (Crkve, čovječanstva), koja je ženskog karaktera, ministerijalni svećenici su *predstavnici Krista Zaručnika*. Oni mogu darovati Kristovo Tijelo (Euharistiju) zato što nam ga je prije dala jedna Žena: Marija. Oni primaju to Tijelo kao i Marija da ga daruju Crkvi. Dakle, oni su na službu činu Saveza, dok sam partner Saveza ostaje ženskoga karaktera, tj. Zaručica. Pomiješati te dvije predstavničke uloge znači uništiti uzvišeni i toliko zaseban identitet i ulogu žene u Crkvi i svijetu.

Time možemo i zaključiti naše razmišljanje nad jedinstvenim dokumentom o dostojanstvu žene *Mulieris dignitatem*, koji nam je darovao papa Ivan Pavao II, kao prethodnicu dokumentu o ulozi laika u Crkvi, a koji bi nas uskoro imao obradovati, možda i opet ugodno iznenaditi.

MULIERIS DIGNITATEM - THEOLOGICAL ACCENTS

Summary

Although proposing no practical solution, this Papal letter represents a new and unprecedented interpretation of God's message concerning woman, in accordance with the specific personalistic anthropology evident in other encyclicals, letters and messages written by John Paul II. The Pope emphasizes that the only complete dignity for a woman, as for every person, is union with God. The Pope further stresses that the ontologic dignity of a woman and man are equal. Sin is the root of male domination, but the Pope explains that Christ restored to woman her former dignity which had been lost after the fall. Therefore, woman is not and should not be a means or object. She is a subject with equal rights. This evangelical news should enter the hearts of people to create a new Christian mentality including mutual dignity between a man and woman. Differences do exist between men and women, including differences of a théologie nature: woman is the representative of God's people while a priest represents Christ, the bridegroom of the Church. These two roles must not be confused. In this sense, the quality of femininity is a key symbol for the Church and mankind. Through Mary, Mother and Virgin, woman has assumed a privileged position in the reconciliation of God with mankind. This is her representative mission.